

KH KÖNYVHÉT

Kerégyártó István
Szeretett Gazdám avagy
Egy vezér ifjúkora

Vámos Miklós
Dunapest

Lackfi János
Száll a kakukk a fészre

Tamás Menyhért
Trianon szédületében

Háy János
A cégvezető

Sumonyi Zoltán
Tessék mondani,
milyen vallású?

„Teljesen szabadságban írok,
és ezt még, aljas módon, élvezem is”

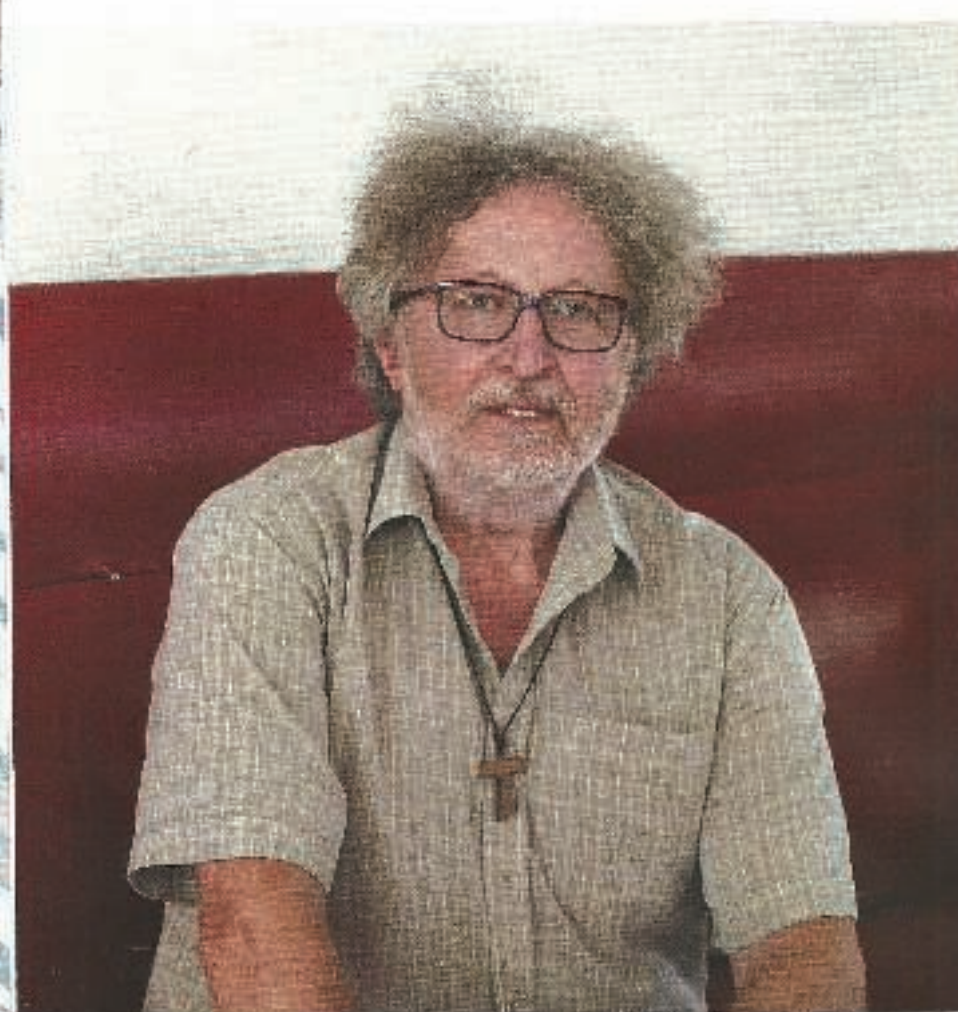
ZALÁN TIBOR

Foto: Debrézseni Fanni

A nyelv szüli meg a gondolatot

Megjelent Zalán Tibor Papírvárosának negyedik része

25 éve indult útjára Zalán Tibor lassúdad regénye, a *Papírváros*. Az öt kötetesre tervezett sorozat negyedik kötete néhány hete jelent meg a Kortárs Könyvkiadónál. A Kádár-korszak nyomasztó légkörét megéneklő regénysorozat hősei „az átkosban” nem tudják kiteljesíteni életüket és tehetségüket, az önpusztításba vezető alkoholfüggőség és a végsőképp fokozott testiség, mint pótszer jól szimbolizálja a kor emberének életérzését. A regényíró ezúttal átlomszerű hallucinációkból építkezik, gyakran sokkolóan naturalista, aprólékosan kidolgozott leírásokkal a test fizikai pusztulásáról.

– Felidézné, mi motiválta annak idején a regényírást? Sokműfajú szerzőként, prózairóként, drámaíróként és költőként egyaránt szép számú művel tudhat magára büszké.

– A regényindulás? A szokásos blöffjeim egyike volt. Egy interjú során megkérdezték, miúgy dolgozom, és az válaszoltam, „regényírok, Papírváros címmel”. Ez jutott hirtelen eszembe. Majd el is felejtkeztem az egésztől. Ellenben az újságírók és kritikusok nem, minden azt követő beszélgetésben számonkérték rajtam, hol tartok. Idővel türethetlenné vált, hogy csak dumálok róla, miközben egyetlen sort sem írok; hát írtam. Az első elkészült részt rögtön Kortárs-cíjja jutalmazták, ez bizalmat adott a folytatáshoz. A könyv befejezésekor azonban nem látam tisztán, mit jelent maga a cím (még metaforikusan sem), és ki a hősym. Véletlenül belébot-

lítottam egy Thomas Mann-mondatba... Ismét blöfföltem egy nagyot, és kijelenttem, öt kötetesre tervezett regényfolyamat indítok el. A Thomas Mann-mondat öt egymást követő állapotváltozója a vállalkozás szervezője let, innen származnak az egyes kötetek megkülönböztető alcímek is. Reménykedtem, mire befejezem az ötödik könyvet, kiderül, hol játszódik a történet, és a főhős kitérre is fény derül – számomra is. Még mindig a reménykedés állapotában vagyok. Szerencsére már az első tétel alcímében leszögeztem, lassúdad regényfolyamat kőszöl, tehát nem kellett sajnóva sem sietni. Így történhetett, hogy mintegy negyedszázad alatt született meg az eddigi négy kötet.

– Hősök vagy antihősök? A negyedik kötet hőse építész, egy elvetélt színházi rendező és egy külvárosi lumpen. A rendező látszólag sikeres, valójában a saját mércéje szerint csak egy folytonos alkohalmármorban úszó, elveszni látszó értelmiségi, akiből olyan sokat láthattunk a Kádár-rendszerben.

– Gyakran felteszik azt az idegesítő kérdést, hogy mennyire önletrajzi ez a regényfolyamat. Ez azt feltételezné, hogy én egy lepukkant, majdhogynem hajléktalan alkoholista vagyok. Ez talán nincs egészen így. Annyira igaz a feltételezésből, mivel a könyvemnek nincsenek a szó hagyományos értelmében jó színtjei – én nem értek a cselekményességhez –, bizonyosan sok momentumot építke be a saját életemből a regényeimbe, ahogy teszik ezt mások is. De a hősym nem én vagyok. Az elképzelt hős elhatározza, hogy a halálba issza magát, ehhez jó irányba tart, de megjelenik a múltjából egy nő, aki meg-

gátolja ebben, és szembesíti a múltjával. A film visszafelé pereg, számomra is érdekes, hogyan változik róla szemléletem a fikatív élet-történet alakulásával párhuzamosan. A nyitó kötet első feleiben hősym még ró volt, majd váratlanul építész lett belőle. Erőszakolt átmenet nélkül, rövid esszémagyarázattal, magában a regényben. Hm. Postmodern. Miért történt? Jobban megismerem őt, a történet is más hőst akart. Az idő kezelését tölcészerűen képzelem el a teljes regényfolyamatban: egyre kevesebb idő alatt játszódna a kötet-események, a negyedikben körülbelül már csak egy órány a regényidő – amíg a hős ájultan fekszik a talán alkohalmármor kiváltotta stroke-ban vagy szívrohamban –, az utolsó könyvben teretem szerint egy perc – akár egzisztenciális pillanat – alatt zajlik le minden, peregnék le a hősym életének legfontosabb eseményei. Gyakran felteszik a kérdést, hogy övve mikor játszódik pontosan a regény. Nem tudok erre mit felelni. Feltételezhetőleg a múlt század utolsó harmadában negyedikében. Valamikor, amikor az ember vagy megpróbált túlélni, vagy megpróbálta feladni. Mindkettő bonyolult volt. Utóbbi talán még bonyolultabb, mert ez sem a személyes döntésére volt bízva. A hatalom arra is igényt tartott, hogy ő döntse el, mikor pusztítja el magát a polgára. Az persze evidens volt, hogy ő mikor, hogyan pusztít el bárkit, nem feltétlenül miertek mentén, virtuálisan vagy valóságosan.

– Az előző kötetekhez hasonlóan itt is mindent elönt a Irágársággal párosuló erotika, ugyanakkor fokozódik a belső magány.

